EEN MUZIKALE HERONTDEKKING

WEIHNACHTSLIED

Opus 40

W. Merkes van Gendt

Gedicht van Christian Fürchtegott Gellert

EEN VERGETEN CANTATE, OPNIEUW TOT KLINKEN GEBRACHT

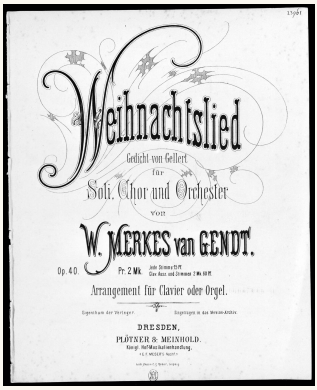
Een hedendaagse uitvoering in de orgelversie, met sopraan, koor en orgel. Met aandacht voor de oorspronkelijke bladmuziek, de dichter en de zoektocht die de muziek opnieuw hoorbaar maakt.

Een digitale inlay bij de uitvoering

Een werk dat weer klinkt

De oorspronkelijke uitgave geeft ons een paar heldere aanknopingspunten.

W. Merkes van Gendt (1832–1910) is tegenwoordig weinig bekend bij het brede muziekpubliek. Zijn muzikale nalatenschap komt stukje bij beetje in beeld via oude bladmuziek, catalogi en krantenberichten. De bewaarde titelpagina noemt het Weihnachtslied, opus 40, en vermeldt: ‘Gedicht von Gellert’. De uitgave beschrijft het als een cantate voor solisten, koor en orkest. Onderaan staat ook: ‘Arrangement für Clavier oder Orgel’. Dat laatste is belangrijk voor deze opname: we horen de orgelversie die de gedrukte uitgave zelf als mogelijkheid vermeldt.

Wat de titelpagina ons vertelt

- De tekst is van C. F. Gellert.
- Het werk draagt het opusnummer 40.
- De oorspronkelijke bezetting wordt aangeduid als soli, koor en orkest.
- De uitgave biedt ook een arrangement voor klavier of orgel.
- Uitgever: Plötner & Meinhold, Dresden.

Deze opname probeert niet een onbekende orkestrale versie te reconstrueren. Ze laat het werk horen via de orgeluitvoering die de historische uitgave mogelijk maakt.

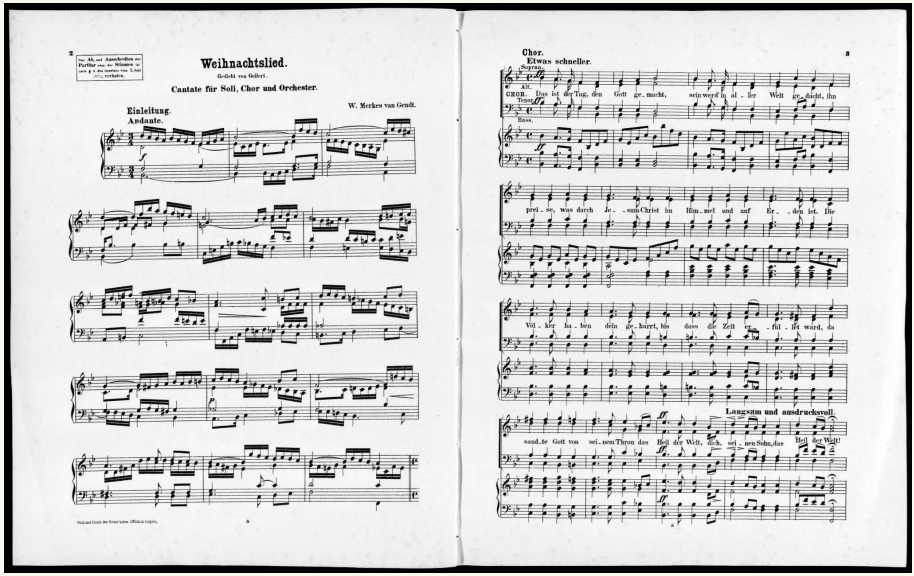
EEN OPEN DEUR NAAR EEN GROTER OEUVRE

De zoektocht naar Merkes van Gendt bracht ook sporen van zijn opera Das Bildniss aan het licht, waaronder een uitvoering in Coblenz op 26 maart 1884 en een contemporaine krantenrecensie. Het Weihnachtslied is een nieuwe ingang tot het werk van een componist wiens muziek tegenwoordig weinig bekend is.

De dichter: Gellert

Christian Fürchtegott Gellert (1715–1769)

Gellert was een Duitse dichter, schrijver, filosoof en hoogleraar in Leipzig. Zijn werk omvatte onder meer fabels, toneelstukken en geestelijke poëzie. In 1757 verscheen zijn bundel Geistliche Oden und Lieder, waarin hij religieuze teksten bijeenbracht die bedoeld waren om te lezen én te zingen.

De gedrukte partituur: de inleiding en de eerste koorregels.

Het koor begint met de regel:

„Dies ist der Tag, den Gott gemacht”

Gellert vertelt geen kerstverhaal als een reeks toneelscènes. De tekst richt zich vooral op de betekenis van de geboorte van Christus: het wonder van de menswording, de verlossing en de nabijheid tussen God en mens. De eerste regel klinkt als een lofzang; de verdere tekst ontvouwt een gedachtegang die de luisteraar van verwondering naar gezamenlijke vreugde voert.

EEN KLEINE HISTORISCHE VERBINDING

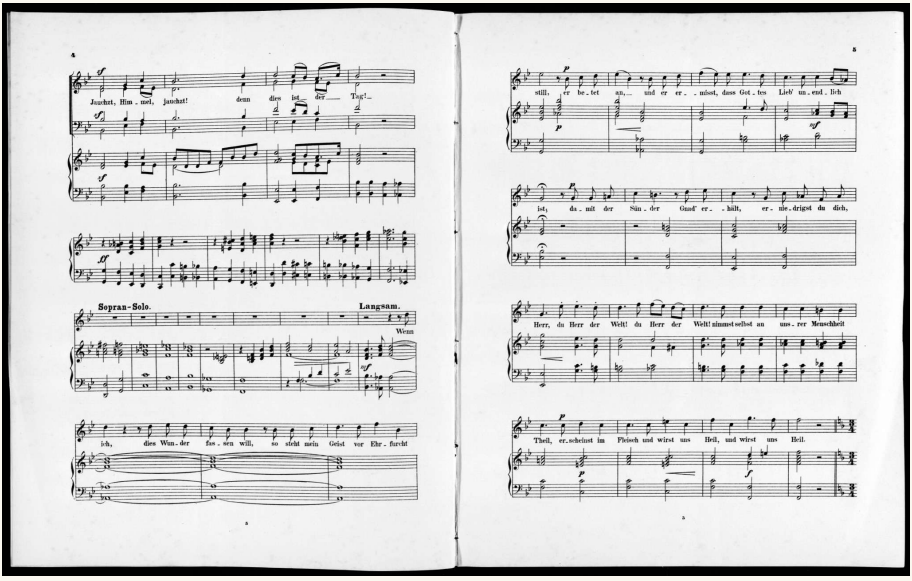
De gedrukte uitgave koppelt de negentiende-eeuwse muziek van Merkes van Gendt aan Gellerts achttiende-eeuwse tekst. Door het werk opnieuw uit te voeren, wordt die ontmoeting tussen twee tijden weer hoorbaar.

Van gedicht naar cantate

Hoe de muziek de tekst een eigen vorm geeft

De partituur wisselt instrumentale passages af met koor en sopraansolo. Daardoor verandert niet alleen de klankkleur, maar ook het perspectief: het koor spreekt als een gezamenlijke stem, terwijl de sopraan ruimte krijgt voor een meer persoonlijke, beschouwende reactie op de tekst.

- **Het orgel** opent het werk en zet de sfeer neer voordat de stemmen binnenkomen.
- **Het koor** draagt de gezamenlijke verkondiging en de feestelijke uitroepen.
- **De sopraansolo** laat de tekst van binnenuit spreken. De woorden ‘Wenn ich dies Wunder fassen will’ vormen een natuurlijk aanknopingspunt voor de aanduiding Das Wunder.
- **Tempo en karakter** veranderen op verschillende plaatsen. De partituur gebruikt onder meer Andante, Etwas schneller, Langsam und ausdrucksvoll en Allegretto.

Een volgende dubbele pagina uit de historische partituur.

De luistertitels in deze inlay zijn deels redactionele aanduidingen voor de digitale presentatie. Ze helpen de luisteraar navigeren; ze worden niet allemaal gepresenteerd als oorspronkelijke onderdeeltitels van de componist.

Zes luisterdelen

Eén compositie, zes ingangen om te luisteren

1. Orgelvorspiel

Het instrumentale begin: het orgel opent de cantate.

2. Chor

Een krachtig eerste koorgedeelte rond ‘Dies ist der Tag, den Gott gemacht’.

3. Sopran-Solo: Das Wunder

Een langzame, beschouwende solo rond het wonder van de menswording.

4. Chor: In Andacht

Een ingetogen, herhaald koorgedeelte.

5. Sopran-Solo: Dein König, Zion, kommt zu dir

Een tweede moment voor de sopraan, met ruimte voor een persoonlijke lezing van de tekst.

6. Schlusschor

De grote koorfinale sluit de uitvoering af.

ZO LUISTER JE

De complete uitvoering is op het Legacy Merkes van Gendt-kanaal te beluisteren als één doorlopende video. De zes muzikale delen zijn voorzien van hoofdstukmarkeringen. Zo kun je eenvoudig naar een specifiek onderdeel navigeren, zonder de samenhang van de volledige uitvoering te verliezen.

Van partituur naar opname

Een hedendaagse uitvoering met orgel en meerstemmig koor

Voor deze uitvoering is gekozen voor de orgelversie die in de historische uitgave wordt genoemd. Arjan Kiel speelde de orgelpartij in en werkte de opname uit tot één doorlopende uitvoering, waarin het karakter van de verschillende delen behouden blijft.

Het koor is opgebouwd uit afzonderlijk opgenomen stempartijen. Fardau van der Woude zong de sopraan- en altpartijen; Arjan Kiel zong de tenor- en baspartijen. Door de afzonderlijke partijen zorgvuldig samen te voegen, ontstaat de meerstemmige koorklank die je in deze versie hoort.

Dit is dus een hedendaagse uitvoering op basis van de overgeleverde bladmuziek, geen historische geluidsopname. Het doel is eenvoudig: de noten opnieuw laten klinken en hoorbaar maken wat er in deze muziek besloten ligt.

DE MUZIKALE KEUZE

De orgelversie biedt een directe, transparante blik op de compositie: de luisteraar hoort de stemmen, de harmonische beweging en de afwisseling tussen koor, solist en instrumentale delen zonder een reconstructie van de oorspronkelijke orkestbezetting te suggereren.

De mensen achter de herontdekking

Drie perspectieven op één muzikale erfenis

Fardau van der Woude · sopraan

Fardau zingt de sopraansolo's en verzorgt ook de sopraan- en altpartijen in de meerstemmige kooropname. Haar stem vormt de persoonlijke, lyrische stem in de cantate.

Arjan Kiel · uitvoering en productie

Arjan Kiel is componist en producer. Voor deze opname verzorgde hij de muzikale voorbereiding, speelde hij de orgelpartij in en zong hij de tenor- en baspartijen. Hij bracht de verschillende stemlagen samen en verzorgde de verdere uitwerking en mix. Daarnaast doet hij onderzoek naar het werk en de historische sporen van Merkes van Gendt.

Arjan Oosterlaar · familiegeschiedenis

Arjan Oosterlaar is een verre nazaat van Merkes van Gendt. Zijn betrokkenheid verbindt de muzikale zoektocht aan een persoonlijke familiegeschiedenis. Samen met Arjan Kiel brengt hij de naam en het muzikale erfgoed van de componist opnieuw onder de aandacht.

WAAROM DIT VERHAAL VERTELLEN?

De partituur bewaart muziek, maar pas wanneer iemand haar uitvoert, kan een nieuwe generatie zelf horen wat erin staat. De uitvoering verbindt onderzoek, familiegeschiedenis en muziekpraktijk.

Luister en geef het door

De digitale opvolger van een kerst-cd met inlay

Deze uitvoering is bedoeld om te delen: met familie, klanten, muziekliefhebbers en iedereen die nieuwsgierig is naar vergeten Nederlandse muziek. Scan de QR-code voor de complete uitvoering. De zes muzikale delen zijn via hoofdstukmarkeringen afzonderlijk te beluisteren.

„De bladmuziek bewaart de ontmoeting tussen tekst en muziek. Door de cantate opnieuw uit te voeren, krijgt die geschiedenis weer een hoorbare vorm.”

CREDITS

Componist: W. Merkes van Gendt · Tekst: Christian Fürchtegott Gellert · Sopraan en alt: Fardau van der Woude · Tenor, bas, orgel, muzikale voorbereiding en productie: Arjan Kiel · Familiegeschiedenis en betrokkenheid bij de zoektocht: Arjan Oosterlaar.

BRONNEN EN TOELICHTING

Historische uitgave: titelpagina van Weihnachtslied, Op. 40, met de vermelding ‘Gedicht von Gellert’ en ‘Arrangement für Clavier oder Orgel’ (Plötner & Meinhold, Dresden; archiefscan NL-HaHGA_7003-01_23961_0002). Gellert: Geistliche Oden und Lieder (Leipzig, 1757), digitale tekstuitgave via Wikisource: de.wikisource.org/wiki/Geistliche_Oden_und_Lieder. Biografische referentie: Deutsche Biographie, ‘Christian Fürchtegott Gellert’: deutsche-biographie.de/sfz20280.html. De zes tracktitels zijn redactionele luisteraanduidingen; de beschrijving van de muzikale dramaturgie is een interpretatie van de partituur. De nieuwe kerk- en omslagbeelden zijn illustraties, geen historische foto’s.